Sådan bliver neurodiversitet til styrke fremfor konflikt i dit team

Offentlig/Public

Her kan du høre mere om

Webinar: Sådan leder du neurodivergente medarbejdere i praksis

882 visninger • for 11 måneder siden

Webinar: Sådan leder du neurodivergente medarbejdere

- Hvad er neurodiversitet?
- Den autistiske hjerne og ADHD-hjernen på arbejde
- Ledelsesstrategier

[Webinar: Sådan leder du neurodivergente medarbejdere i praksis]

[Webinar: Sådan leder du neurodivergente medarbejdere – YouTube]

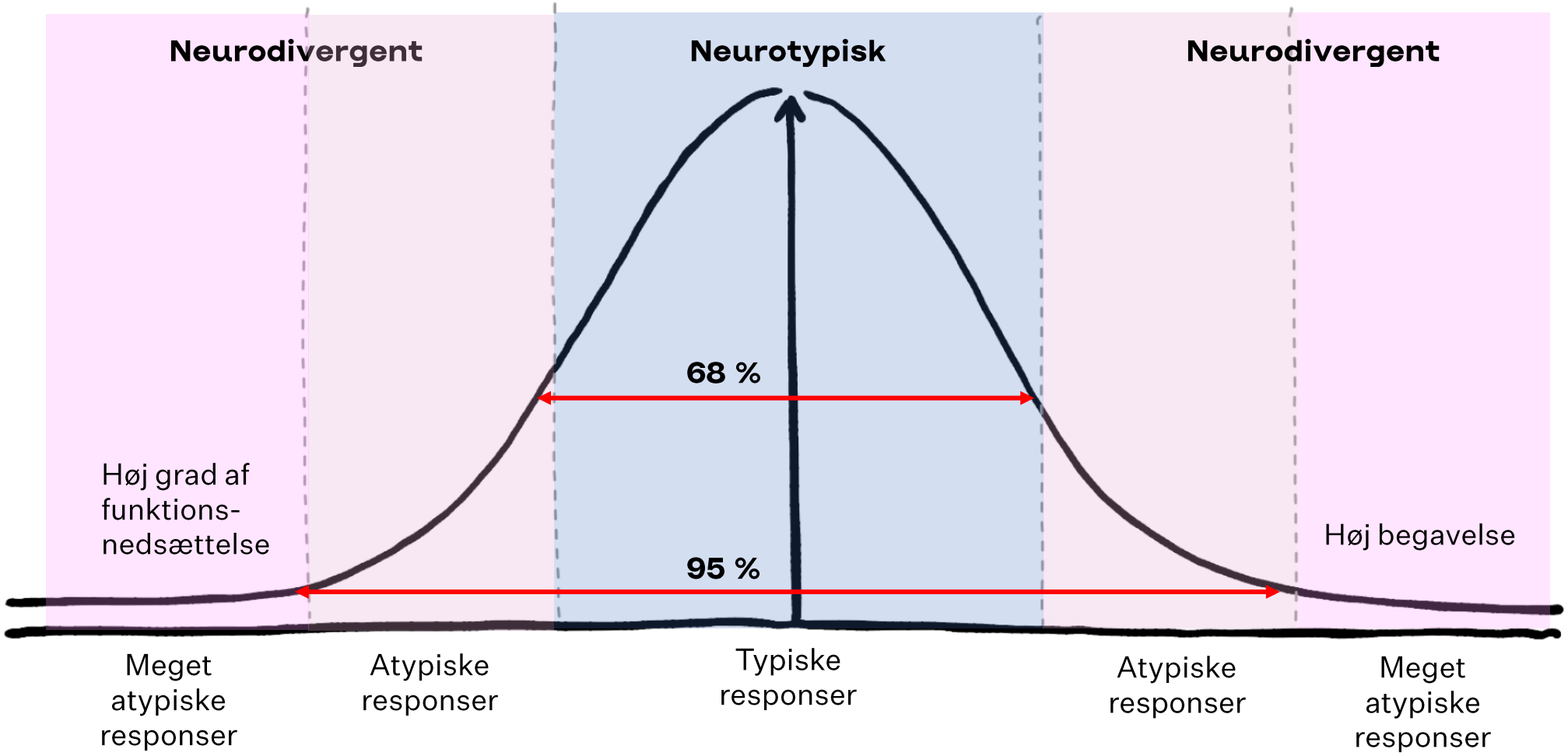
Offentlig/Public

1. Kort om neurodiversitet
2. Neurodiversitet og samarbejde
   – det handler om friktion
3. Inklusionsterrænnet og de 5 variabler
4. 3 personaer

Offentlig/Public

Neurodiversitet er et faktum og en fordel

Offentlig/Public

Offentlig/Public

“Neurodiversitet”

Judy Singer, 1998

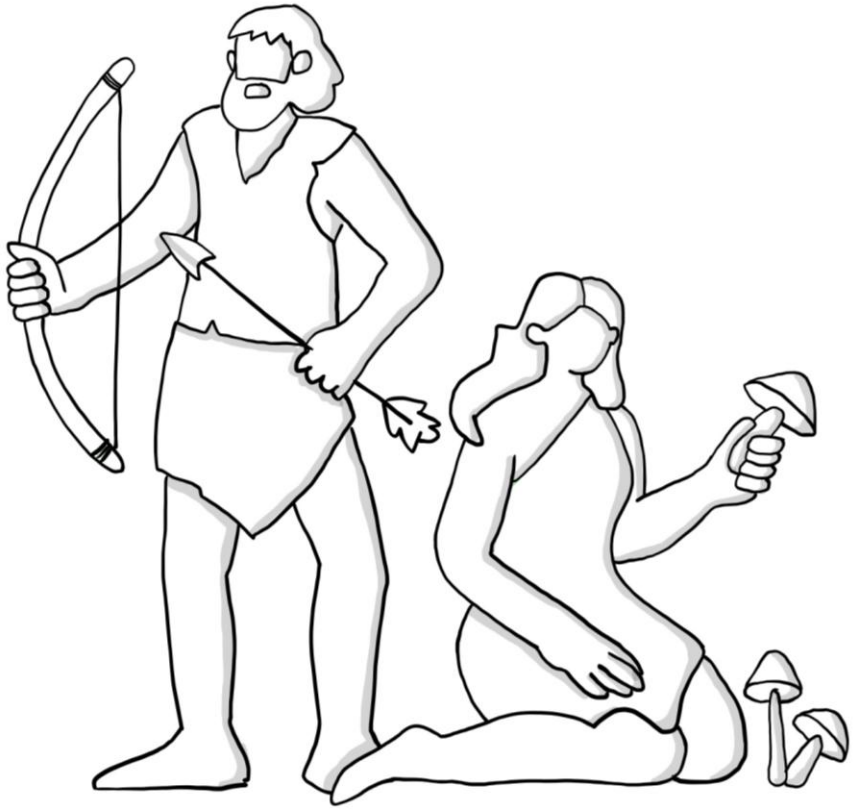
MEDICINSK MODEL

- Forstyrrelse
- Mangel
- Anomali
- Patologi
- Problemer der kureres eller behandles væk
- Svækker os som art

SOCIAL MODEL

- Naturlig og værdifuld del af menneskelig diversitet
- Svarer til biodiversitet eller kulturel diversitet
- Statistisk varians der skal accepteres og understøttes
- Uden vil vi stagnere som art

Evolutionære årsager

- Der var brug for kognitiv varians
- Forskellige typer opmærksomhedsstile for at opfange alle signaler fx
  - Den detaljerorienterede hjerne
  - Den risikovillige hjerne
  - Den hyperårvågne hjerne
- Neurodivergens er ikke ”fejl i systemet” men forskellige evolutionære roller
- Vi har historisk været gode til at rumme kognitiv varians, men er mindre gode til det i dag

Offentlig/Public

Ikke bare en evolutionær fordel

Fokus på diversitet:

- Forbedring af bundlinje med 19%

Neurodiversity at Work

Neuro-inkluderende virksomheder:

- 90% højere fastholdelsesgrad

Inkluderende virksomheder:

- 8x mere tilbøjelige til at være innovative
- 2,3 gange højere cash-flow pr medarbejder

Neuro-inkluderende virksomheder:

- 28% højere indtægt
- 30% højere profitmargen
- dobbelt så stor nettoomsætning

Teams med neurodivergente medarbejdere:

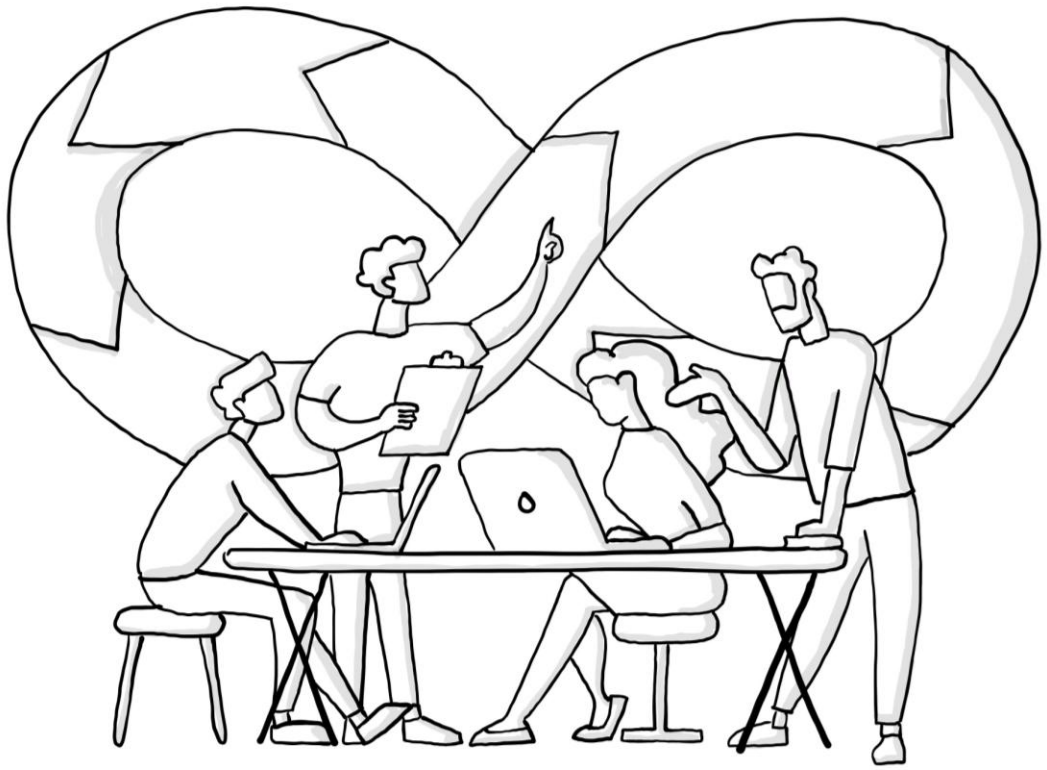
- 30% højere produktivitet
- Bedre holdmoral

Offentlig/Public

Neurodiversitet og samarbejde - det handler om friktion

Offentlig/Public

Neurodiversitet på arbejde – 3 vigtige pointer

1 Teams med høj diversitet **performer bedre** end heterogene teams

- Køn
- Alder
- Kulturel diversitet
- Anciennitet/erfaring

2 **Alle teams er neurodiverse** fordi vi alle har forskellige kognitive stile og præferencer

3 **Diversitet er lig med friktion** - og vi skal være bekymrede, hvis der er et fravær af friktion

Offentlig/Public

1 Teams med høj diversitet **performer bedre** end heterogene teams

- Køn
- Alder
- Kulturel diversitet
- Anciennitet/erfaring

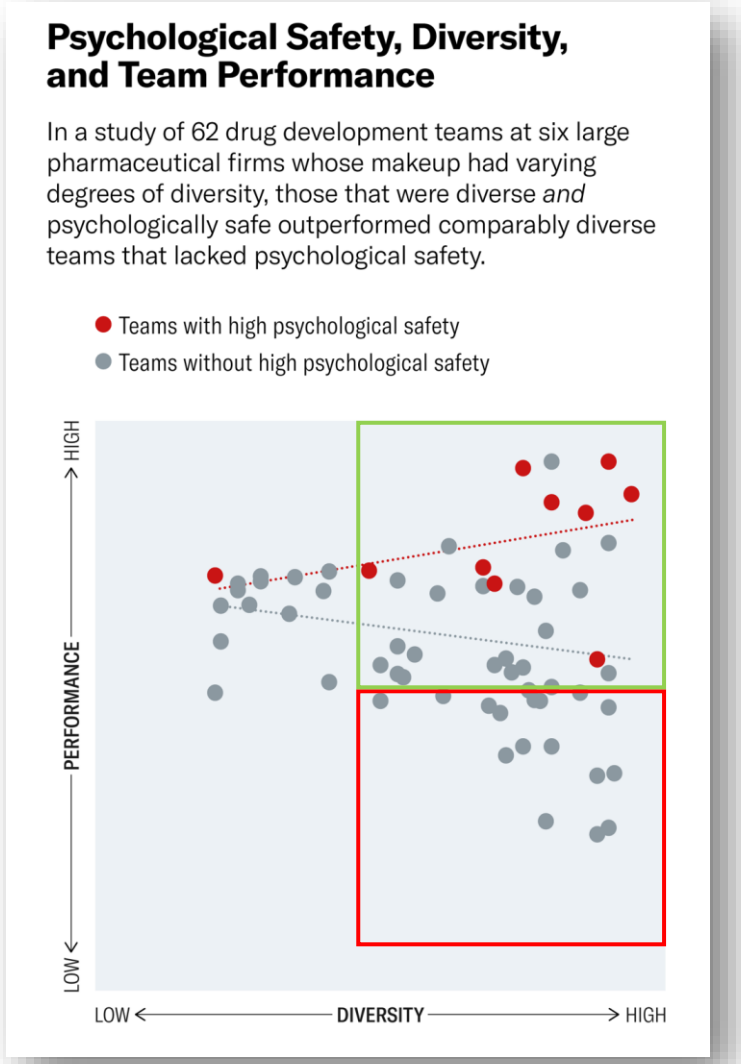
Yes, but ...

KUN hvis der er **psykologisk tryghed**

Faktisk kan **høj diversitet lede til lav performance**, hvis vi ikke arbejder aktivt med psykologisk tryghed

Offentlig/Public

Lad os kigge lidt på forskningen

Bedst performende teams

- + diversitet
- + psykologisk tryghed

Dårligst performende teams

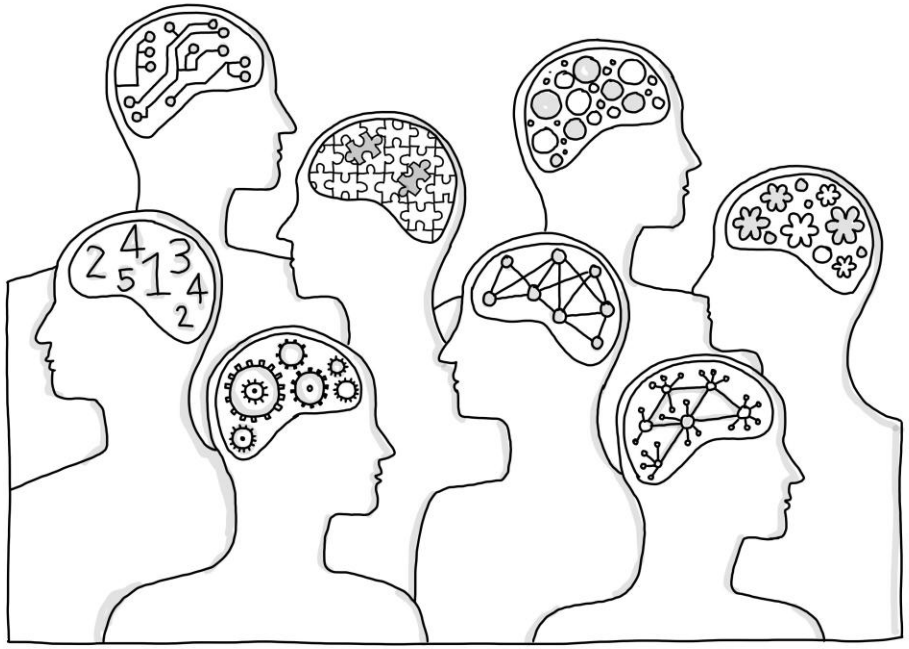
- + diversity
- - psykologisk tryghed

hbr.org/2022/03/research-to-excel-diverse-teams-need-psychological-safety

Offentlig/Public

2 **Alle teams er neurodiverse**

fordi vi alle har forskellige kognitive stile og præferencer

Yes, but ...

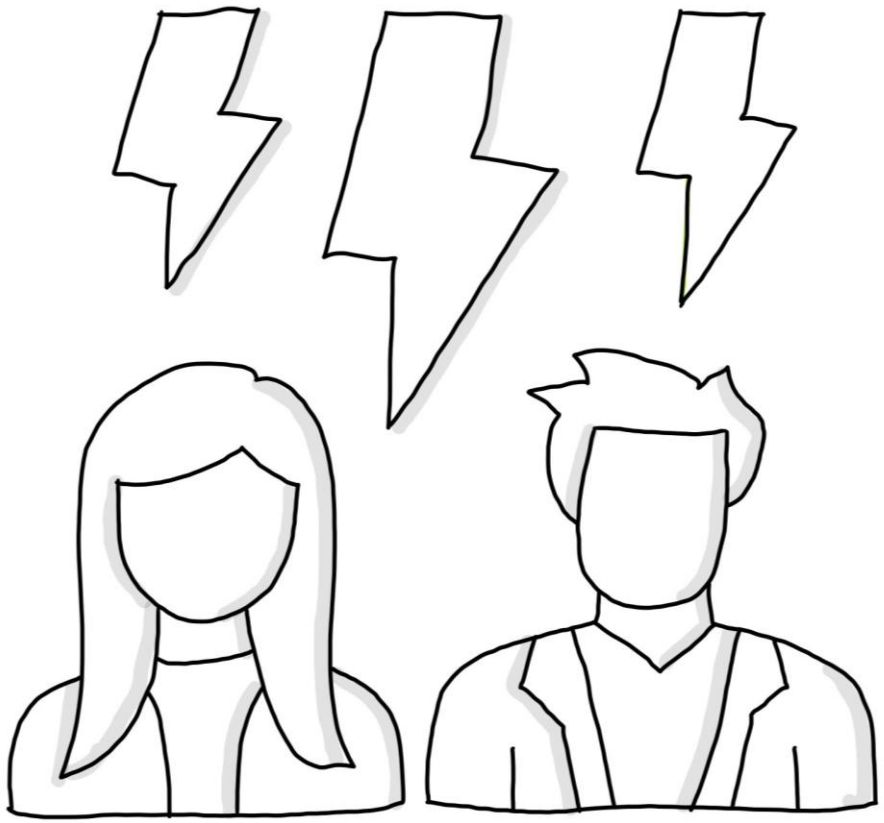
Vi taler ikke bare om forskellige præferencer og holdninger men om **forskellige styrestystemer**

- Hvordan hjernen **filtrererer og prioriterer sansemæssige input**
- Hvordan **opmærksomhed reguleres**
- Hvordan **mønstre genkendes** og **mening skabes**

Offentlig/Public

3

Diversitet er lig med friktion
- og vi skal være bekymrede, hvis der er et fravær af friktion

Yes, but . . .

Det er ikke bare et spørgsmål om at tænke anderledes men om at **være anderledes**

Friktion **er ikke kun kognitiv og holdningsmæssig** men **kropslig og reguleringsmæssig**

Vore normer for høflighed og interaktion er **neuronormative** (neurotypiske)

Derfor bliver neurodivergent friktion ofte **fejlfortolket som uhøflighed, drama og modstand**

Offentlig/Public

Psykologisk tryghed, neurodivergens-versionen

”Overbevisningen om, at man i et team ikke vil blive **straffet eller ydmyget** for at komme med **ideer, stille spørgsmål, lufte bekymringer eller begå fejl**.

Den delte overbevisning om at der er **tryghed nok i teamet til at tage interpersonelle risici**.”

Amy Edmundson

“Troen på at man ikke **bliver gjort til grin, straffet eller ydmyget** for at **vise, hvordan man tænker, føler eller arbejder**

En fælles overbevisning blandt medlemmerne i et team om, at **vi alle kan forblive hele, værdsatte og regulerede** i systemet”

Offentlig/Public

Neuroinklusion handler ikke om at dæmpe friktion men om kollektivt at forstå friktionen og navigere i den

Offentlig/Public

Inklusions-terrænnet

Offentlig/Public

Inklusionsterrænet

Disclosure
Hvem ved noget om min neurodiversitet?

Ukendt	Uformel/ situationsbestemt	Delvist formelt	Ude i det åbne
Ingen ved noget om min ND, måske heller ikke mig selv	Kun delt i trygge relationer med udvalgte personer	Delt med udvalgte, fx leder men ikke team	"Not a secret, not a big deal!

Selvbevidsthed
Forstår jeg mit eget "styresystem" og hvordan det påvirker?

Ikke-bevidst el ubevidst forskellig	Principielt bevidst	Adfærds-bevidst	Identitetsmæssigt integreret
Jeg forstår ikke hvordan jeg er anderledes, eller hvad det betyder i samspil med andre	Jeg ved, at jeg er anderledes men har ikke koblet det til adfærd	Jeg ved, at jeg er anderledes, og at det påvirker samspil med andre	Jeg kender mine mønstre og formår at bringe dem dem aktivt ind i samarbejde

Teambevidsthed
Opfanger vi forskellighed? Og hvad stiller vi op med det?

Overset	Fornemmet	Hvisket om	Anerkendt
ND-forskelle opdages ikke eller fejlfortolkes som noget andet	Folk opfanger "noget" men taler ikke om det	Lokale antagelser eller snak i krogene	Forskelle er kendte og navngivet i teamet

Teamfleksibilitet
Hvordan agerer vi når nogen har brug for noget andet?

Samme vilkår for alle	Stiltiende undtagelser	Særlige undtagelser	Indbygget fleksibilitet
Alle skal arbejde efter samme regler og formater	Regler bøjes i det stille, ikke italesat	Formelle usteringer i særlige tilfælde	Vi forventer forskellighed og bygger det ind i måden, vi arbejder på

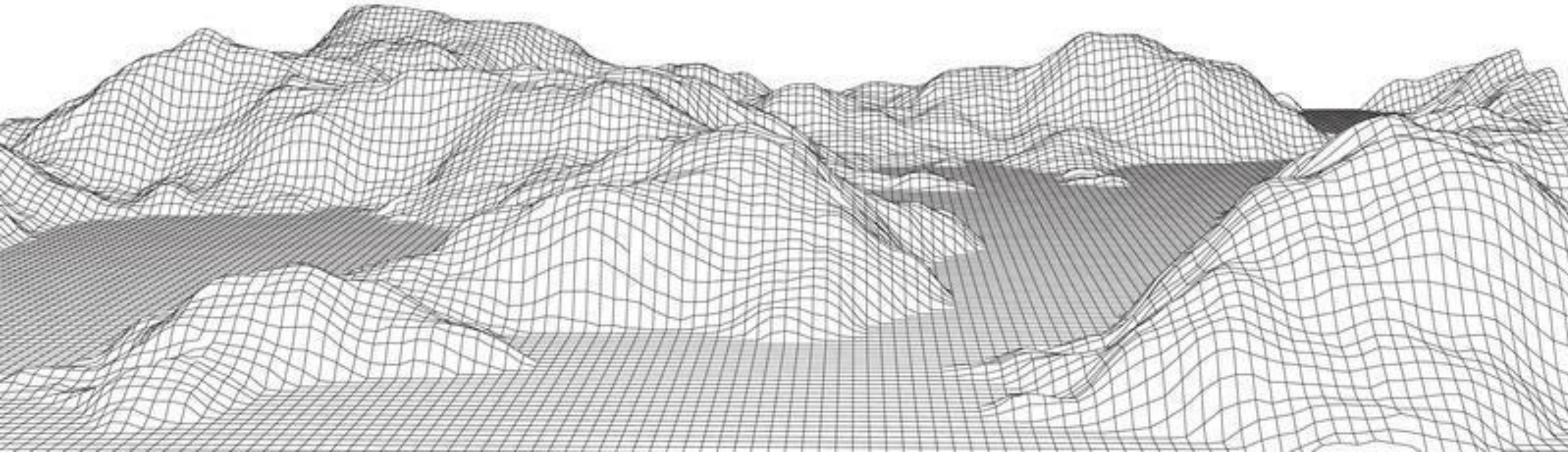
Psykologisk tryghed
Er det sikkert/ trygt at fremstå som forskellig?

Følg normen	Situationsbestemt forskellighed	Spiselig forskellighed	Tryg til at være sig selv
Folk holder sig "inden for linjerne". Afvigelser virker risikable	Lidt forskellighed tolereres i "lommer", fx uformelle kontekster	Det er ok at skille sig ud, hvis man er nem at spejle dig i	Det er trygt at være alle facetter af dig

Offentlig/Public

Inklusionsterrænnet

- Introducerer **5 væsentlige inklusionsvariabler** der afgør om friktion bliver udviklende eller nedbrydende
- Handler ikke om at putte folk i kasser men om at **identificere spændingspunkter**
- Skifter vores fokus fra det neurodivergente individ til **systemets inklusionsevne**
- Fra "hvem er problemet" til **"hvor er ubalancen"**

Inklusionsterrænet

Disclosure
Hvem ved noget om min neurodiversitet?

Ukendt | Uformel/ situationsbestemt | Delvist formelt | Ude i det åbne

Selvbevidsthed
Forstår jeg mit eget "styresystem" og hvordan det påvirker?

Ikke bevidst el ubevidst forskellig | Principielt bevidst | Adfærds-bevidst | Identitetsmæssigt integreret

Teambevidsthed
Opfanger vi forskellighed?
Og hvad stiller vi op med det?

Overset | Fornemmet | Hvisket om | Anerkendt

Teamfleksibilitet
Hvordan agerer vi når nogen har brug for noget andet?

Samme vilkår for alle | Stiltiende undtagelser | Særlige undtagelser | Indbygget fleksibilitet

Psykologisk tryghed
Er det sikkert/ trygt at fremstå som forskellig?

Følg normen | Situationsbestemt forskellighed | Spiselig forskellighed | Tryg til at være sig selv

Offentlig/Public

Inklusionsterrænet

Disclosure
Hvem ved noget om min neurodiversitet?

Ukendt | Uformel/ situationsbestemt | Delvist formelt | Ude i det åbne

Selvbevidsthed
Forstår jeg mit eget "styresystem" og hvordan det påvirker?

Ikke bevidst el ubevidst forskellig | Principielt bevidst | Adfærds-bevidst | Identitetsmæssigt integreret

Teambevidsthed
Opfanger vi forskellighed?
Og hvad stiller vi op med det?

Overset | Fornemmet | Hvisket om | Anerkendt

Teamfleksibilitet
Hvordan agerer vi når nogen har brug for noget andet?

Samme vilkår for alle | Stiltiende undtagelser | Særlige undtagelser | Indbygget fleksibilitet

Psykologisk tryghed
Er det sikkert/ trygt at fremstå som forskellig?

Følg normen | Situationsbestemt forskellighed | Spiselig forskellighed | Tryg til at være sig selv

Offentlig/Public

$$\text{Forskel} = \frac{\text{Individ}}{\text{Omgivelser}}$$

Offentlig/Public

Disclosure

Hvem ved noget om min neurodiversitet?

Ukendt	Uformel/ situationsbestemt	Delvist formelt	Ude i det åbne
Ingen ved noget om min ND, måske heller ikke mig selv	Kun delt i trygge relationer med udvalgte personer	Delt med udvalgte, fx leder men ikke team	"Not a secret, not a big deal!

1

Handler om **hvor åbent man deler det faktum, at man er anderledes**

I Danmark discloser 60% til deres organisation

2

Hvis til stede:

- Man kan **imødekomme behov**
- Man **kan tale om det 1:1**
- Man kan **tale om forskellighed i teamet**

3

Hvis ikke til stede:

- **Støtte bliver tilfældig** og kommer til at bero på antagelser
- Vigtige signaler **gemmes for organisationen**

4

Disclosure altså er **altafgørende for vores handlerum**
HUSK – uden for organisatorisk kontrol!
Må og skal ikke tvinges frem.
Disclosure er **noget, vi gør os fortjent til.**

Offentlig/Public

Selv-bevidsthed

Forstår jeg mit eget ”styresystem” og hvordan det påvirker?

Ikke-bevidst el ubevidst forskellig	Principielt bevidst	Adfærds-bevidst	Identitetsmæssigt integreret
Jeg forstår ikke hvordan jeg er anderledes, eller hvad det betyder i samspil med andre	Jeg ved, at jeg er anderledes men har ikke koblet det til adfærd	Jeg ved, at jeg er anderledes, og at det påvirker samspil med andre	Jeg kender mine mønstre og formår at bringe dem dem aktivt ind i samarbejde

1

Handler om at vide, **hvordan ens kognitive stil former fokus, energi og interaktion**

En vigtig forudsætning for at kunne tilpasse sig og navigere i samspil med andre

2

Universel variabel der **gælder os alle**

Noget tyder på, at neurodivergente har **andre selvbevidsthedsmønstre**: enten/eller →

Overtilpasning eller ufleksibilitet

3

Man **kan ikke kræve høj selvbevidsthed**, men man kan skabe en hverdag, hvor **refleksion og feedback er en normal del af samarbejdet**

4

Hvis manglende selvbevidsthed skaber (for) høj friktion, **så skal lederen på banen**

Kultur bliver aldrig stærkere end den værste adfærd, vi tillader. Team > individ

Offentlig/Public

Team-bevidsthed

Opfanger vi forskellighed? Og hvad stiller vi op med det?

Overset
ND-forskelle opdages ikke eller fejlfortolkes som noget andet

Fornemmet
Folk opfanger "noget" men taler ikke om det

Hvisket om
Lokale antagelser eller snak i krogene

Anerkendt
Forskelle er kendte og navngivet i teamet

1. Handler om teamets/omgivelsernes evne til at **se og fortolke forskellighed**

2. Når forskellighed overses, bliver **friktion gjort til et personlighedstræk**

   Når forskellighed anerkendes, bliver **mønstre synlige og mulige at forbedre**

3. Ideelt set burde vi opfatte forskellighed som **information omkring hvordan arbejde udføres**

   - Ikke som indikation på personlighed

4. Lav teambevidsthed skaber grund for **rygter, fejlfortolkninger og stille eksklusion** – især når forskellen er neurodivergent

Offentlig/Public

Team-fleksibilitet

Hvordan agerer vi, når nogen har brug for noget andet?

Samme vilkår for alle
Alle skal arbejde efter samme regler og formater

Stiltiende undtagelser
Regler bøjes i det stille, ikke italesat

Særlige undtagelser
Formelle justeringer i særlige tilfælde

Indbygget fleksibilitet
Vi forventer forskellighed og bygger det ind i måden, vi arbejder på

1 Handler om hvordan vi reagerer, **når standard-opsætningen ikke passer til alle**

2 De fleste virksomheder **ligger i "særlige undtagelser"**

Men det ideelle ville være hvis forskellighed **ikke blev behandlet som en undtagelse**

3 Mange steder kræver det **disclosure** eller **forhandling** at få den fleksibilitet, men har behov for

Betyder at mange **lider i stilhed** → udbrændthed

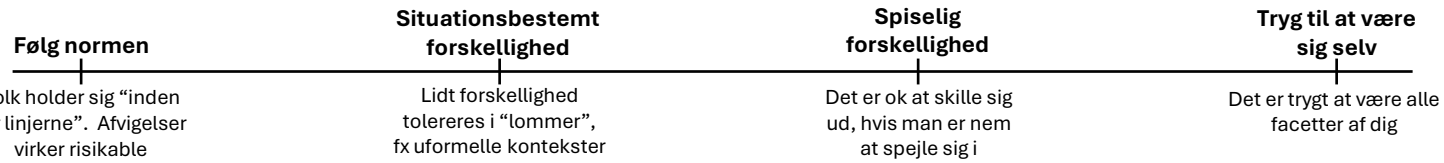
4 Fleksibilitet **handler ikke om særbehandling** men om at bygge mere spændvidde ind i systemet

Vi får alle brug for denne fleksibilitet

Offentlig/Public

Psykologisk tryghed

Er det trygt/sikkert at fremstå som forskellig?

1 Gør kulturen det muligt at **bruge din energi på** at bringe **dit bedste jeg** på arbejde

I stedet for at bruge den på at **redigere dig selv for at passe ind**

2 Ikke en **badebillet til at være skødesløs eller uvenlig.**

Vi skal have nultolerance over for røvhulleri

3 At kunne bringe din friktion og dine anderledeshed på arbejde og **stadig blive opfattet som værdifuld og kompetent**

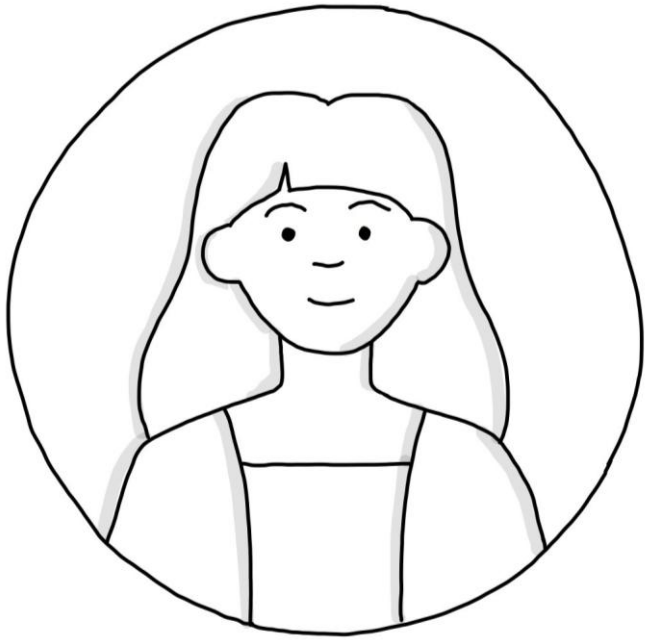
4 Væsentligt fordi **konstant maskering dræner energi og forvrænger kommunikation**

Vi kan kun lære og forbedre os, hvis der er tryghed og transparens

Offentlig/Public

Lea – den usynlige tilpasser

Hun fremstår skarp, effektiv og anerkendt, men det koster hende alt, hvad hun har

Mønster:
Lea er dybt bevidst om sine forskelle og skjuler dem med stor præcision.

Hun overforbereder sig, undgår kaotiske møder, tilpasser sit arbejde efter andres forventninger og dækker sin udmattelse med professionalisme.

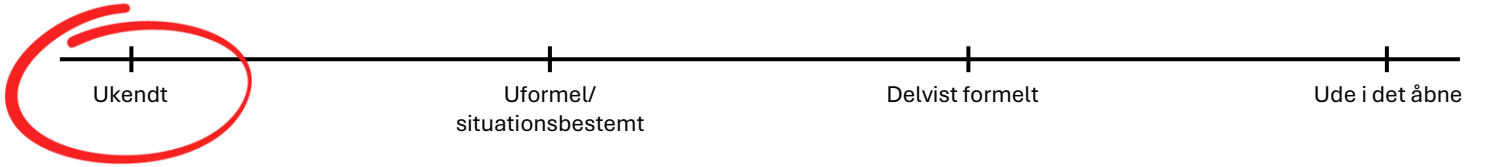
Teamet fornemmer vagt, at hun er "intens", men tolker det som ambition. Alle hendes tilpasninger er selvskabte – usynlige, uudtalte og ikke holdbare i længden.

Risici:
Kronisk udbrændthed skjult bag høj præstation.

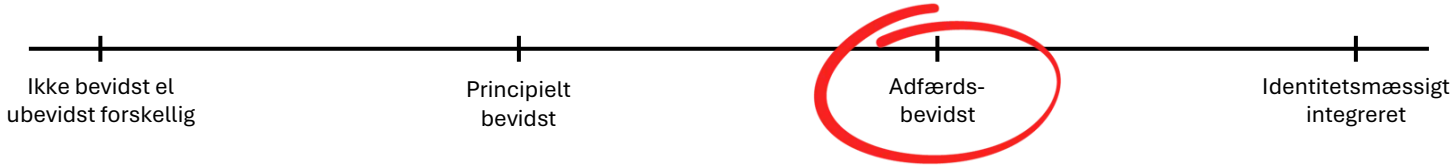
Offentlig/Public

Inklusionsterrænet

Disclosure
Hvem ved noget om min neurodiversitet?

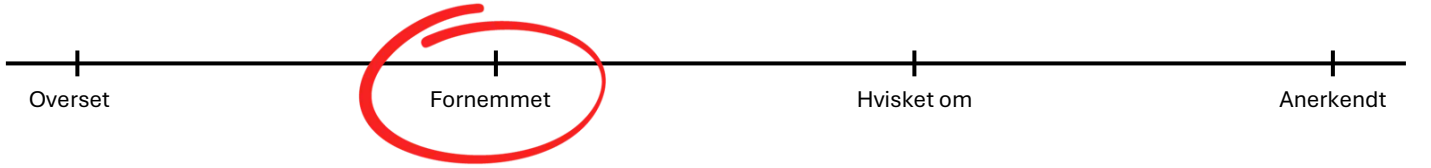

Selvbevidsthed
Forstår jeg mit eget "styresystem" og hvordan det påvirker?

Teambevidsthed
Opfanger vi forskellighed?
Og hvad stiller vi op med det?

Teamfleksibilitet
Hvordan agerer vi når nogen har brug for noget andet?

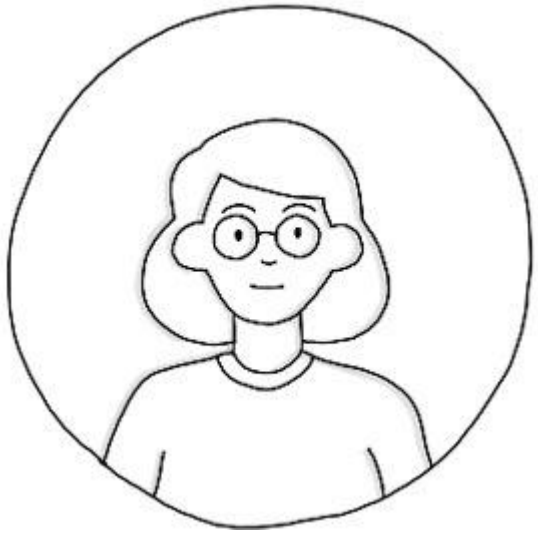

Psykologisk tryghed
Er det sikkert/ trygt at fremstå som forskellig?

Offentlig/Public

Sara – den misforståede

Hun lider i stilhed og bliver stemplet som vanskelig

Mønster:
Sara har en mistanke om, at hun måske er neurodivergent, men har aldrig haft plads til at udforske det.

Hun reagerer ofte stærkt på uventede ændringer eller sansemæssig overbelastning. Hendes kolleger tolker det som humørsvingninger eller manglende professionalisme.

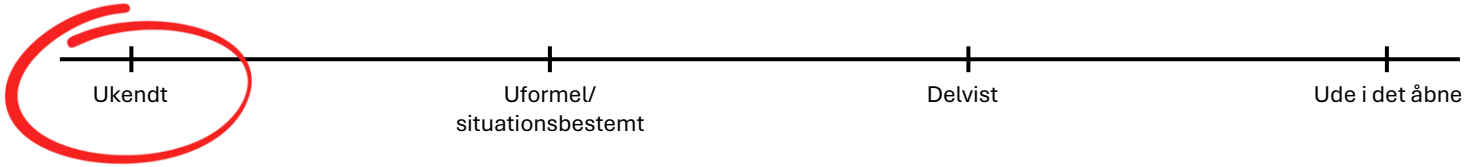
Uden et fælles sprog, uden tryghed og uden fleksibilitet bliver hendes situation en belastning snarere end en anledning til at gentænke teamets normer.

Risici:
Marginalisering, sammenbrud i samarbejde, internaliseret skam

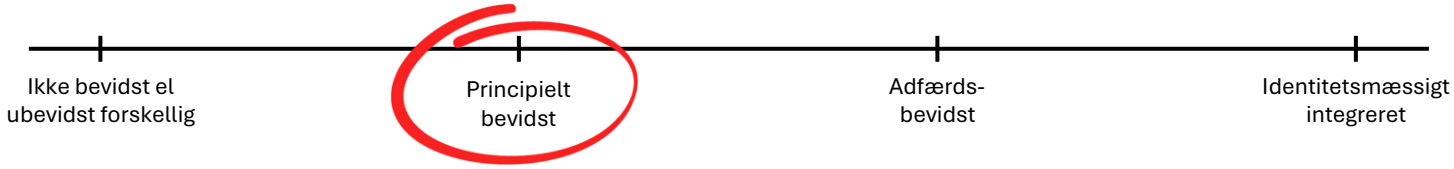
Offentlig/Public

Inklusionsterrænet

Disclosure
Hvem ved noget om min neurodiversitet?

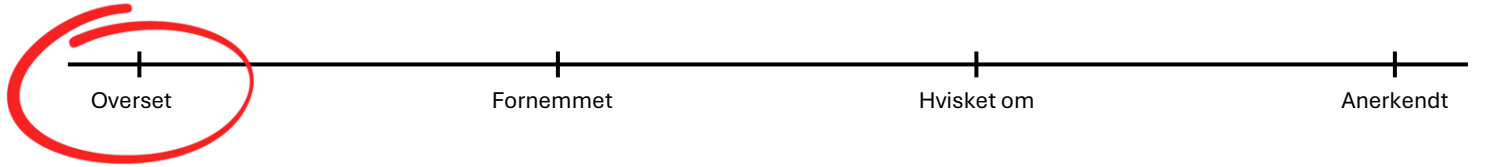

Selvbevidsthed
Forstår jeg mit eget "styresystem" og hvordan det påvirker?

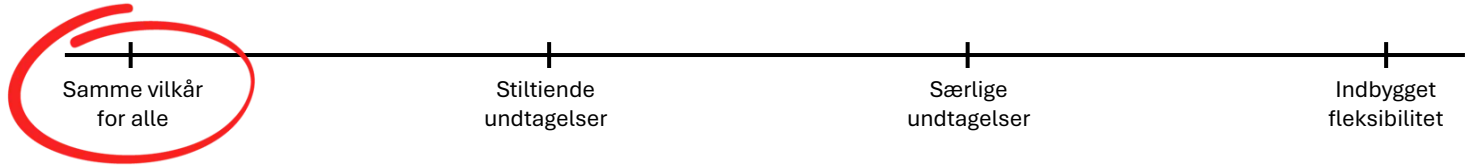

Teambevidsthed
Opfanger vi forskellighed?
Og hvad stiller vi op med det?

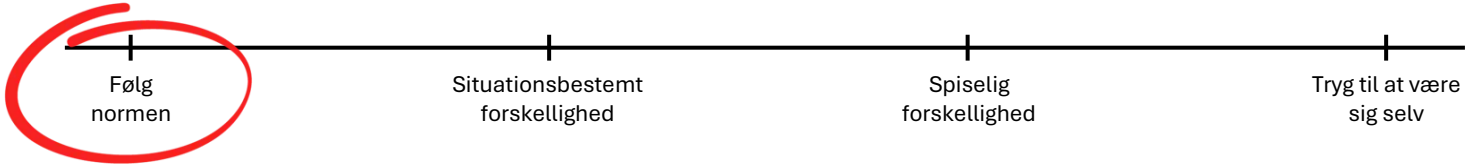

Teamfleksibilitet
Hvordan agerer vi når nogen har brug for noget andet?

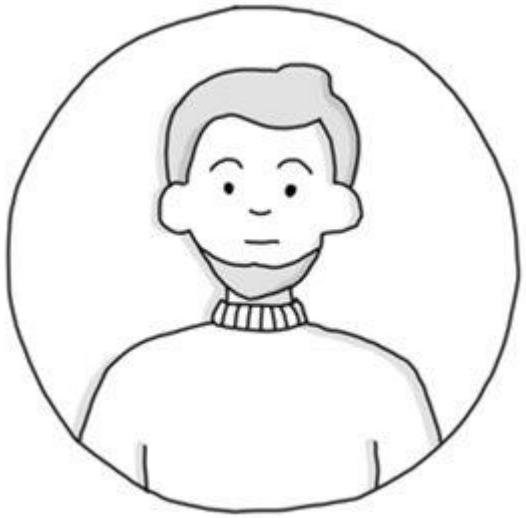

Psykologisk tryghed
Er det sikkert/ trygt at fremstå som forskellig?

Offentlig/Public

Kasper – den unavgivne forstyrrer

Teamet er nysgerrigt og generøst, men Kasper skaber konstant friktion

Mønster:
Kasper udfordrer ofte struktur, skruer op for tonen og overser sociale signaler uden at opdage det selv. Teamet gør sig umage for at rumme ham: de skaber plads, tydeliggør forventninger og spørger åbent ind.

Men Kasper tolker omsorgen som kritik. Han ser sig selv som saglig og retfærdig og undrer sig over, hvorfor der opstår så mange gnidninger. Han antager, at han er logisk, og at det er andre der misforstår.

Risici:
Kronisk følelsesmæssigt arbejde lagt over på kolleger. Svært at gribe ind uden at det virker diagnosticerende. Hvis ingen siger noget, vokser modstand. Hvis nogen siger noget, kan det opleves som overgreb.

Offentlig/Public

Inklusionsterrænet

Disclosure
Hvem ved noget om min neurodiversitet?

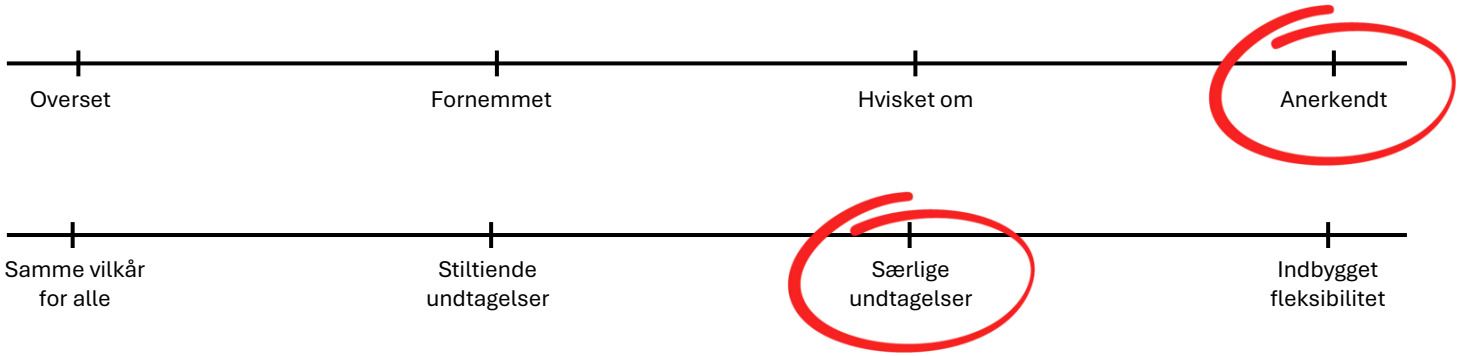
Selvbevidsthed
Forstår jeg mit eget "styresystem" og hvordan det påvirker?

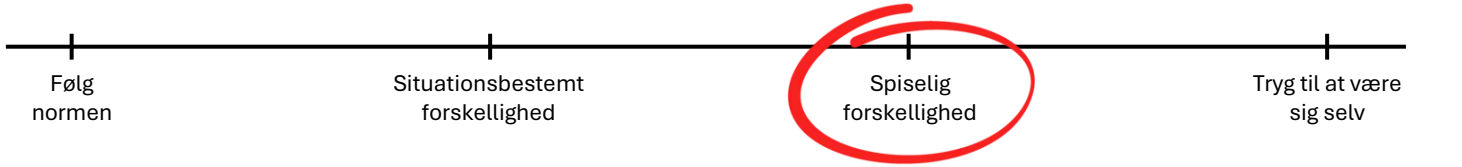

Teambevidsthed
Opfanger vi forskellighed?
Og hvad stiller vi op med det?

Teamfleksibilitet
Hvordan agerer vi når nogen har brug for noget andet?

Psykologisk tryghed
Er det sikkert/ trygt at fremstå som forskellig?

Offentlig/Public

5 takeaways

1. Neurodiversitet er et **vilkår og en ressource** – ikke fejl i individer, men et designspørgsmål i systemet
2. **Diversitet = friktion** – og fravær af friktion er et faresignal, ikke et mål
3. Friktion er også **kropslig og reguleringsmæssig**, ikke kun uenighed og holdninger
4. Inklusionsterrænet: **5 variabler**, der afgør om friktion bliver **udviklende eller nedbrydende**
5. Fokus-skift: Fra "**hvem er problemet**?" til "**hvor er ubalancen** i vores måde at arbejde på?"

Offentlig/Public

Katrine Hald Kjeldsen
Syndicate
khk@syndicate.dk
31213787
linkedin.com/in/katrinekjeldsen

Offentlig/Public